

VELIKI SKUPOVI KAO PRILIKA ZA NAVJEŠTAJ EVANĐELJA

Bono Zvonimir ŠAGI

Stilizacija teme sugerira da bude shvaćena kao teza da su barem neki veliki skupovi prilika za navještaj evanđelja. Treba zato pokazati koji skupovi, uz kakve uvjete i s kakvim sadržajem mogu biti prilika za evanđeoski navještaj, makar samo djelomice, koliko je meni u ovom radu moguće. Bilo bi – treba odmah reći – pretjerano tvrditi da su veliki skupovi sami po sebi zgodna prilika za evangelizaciju, što bi na neki način prejudiciralo prednost jednog modela i stila pastoralala koji se pretežno bavi organiziranjem velikih skupova ili se zanosi masovnošću, možda čak trijumfalističkim poimanjem položaja Crkve u suvremenom svijetu. Veliki skupovi, stoga, kao pastoralni model zahtijevaju analitički osvrt. Bez kritičkog premissljanja pojedinih pastoralnih oblika i bez njihovog stalnog ugrađivanja u *integralni pastoral* kao spasenjsko služenje Crkve u današnjem svijetu ne mogu se dobiti nikakvi trajni rezultati.

Moram također napomenuti da nisam uspio pronaći nijednu ozbiljnu, kritičku studiju koja bi se bavila velikim skupovima kao evangelizacijskim (pastoralnim) modelom. Uz novinske reportaže (konkretno opise pojedinih skupova) postoje samo više-manje općenite tvrdnje da su razni vjerski skupovi, kao što su npr. kongresi (euharistijski, marijanski i sl.), zgodan način evangelizacije¹. Zbog toga će ovo moje izlaganje biti možda previše osobno viđenje problema, ali će, nadam se, biti izazov za plodnu diskusiju, potpuniju analizu i bolju refleksiju.

1. FENOMENOLOGIJA VJERSKIH SKUPOVA

Svako okupljanje ljudi iz bilo kojeg razloga na nekom mjestu, u sociološkom je smislu neki *skup, zbor ili sastanak*. Za svaku je društvenu grupu, pogotovo organiziranu zajednicu, značajno da se ona okuplja bilo spontano, bilo organizirano, bilo na jedan i drugi način. U okupljanju se unutarnji odnosi zajednice dinamiziraju i stvara se zajednički duh – mentalitet. Za vjerske zajednice okupljanje je još značajnije, ono predstavlja samu osnovicu unutarnje dinamike vjerskog (duhovnog) života.

---

1 Usp. Ž. BEZIC, *Pastoralni rad*, Zagreb, 1983. str. 71; izd. HKD.

Kršćanstvo unosi u svijet novu ideju duhovnog okupljanja ljudi oko univerzalnog središta – Spasitelja svih ljudi. Upućuje na zajedničkog Oca – Boga. Krist, od Oca poslani, koliko je otkupitelj toliko je i okupitelj ljudi. Svi su djeca Božja i svi su pozvani u Kraljevstvo na gozbu Jaganjčevu – na vječni blagdan Života. Kršćansko je zato okupljanje u Kristovo ime – u njemu, s njime i po njemu. Vjerujemo da smo tako okupljeni po vjeri i ljubavi zajedničari u božanskom životu. Zbog toga je sav život kršćanske zajednice u nekom smislu rasčlanjen na „sveta ročišta” sa svojim Gospodinom. U vidljivom, to se događa u slavlju otajstva (euharistija, sakramenti, blagdani, a na neki način u taj se kontekst mogu staviti i hodočasnička mjesta). U tim ročištima, posebno u euharistiji, sva se Crkva kao „zajednica vjere, nade i ljubavi” (L. G. 8) događa u vremenu i prostoru. Euharistija, pak, postaje u potpunosti shvatljiva i kao žrtva i kao gozba kad se promatra kao skup, sastanak Božjega naroda s Kristom svećenikom. Ona je čin Božjega naroda koji se u stvarnom sastanku vidljivo očituje, po tome se Crkva doživljava kao stvarna zajednica. Sabiranje na tom sastanku s Kristom omogućava Crkvi da zorno doživi svoje mistično jedinstvo i smisao svojega povijesnog puta². Sabiranje vjernika (okupljanje ljudi) u tom kontekstu glavna je zadaća svakog autentičnog pastora. Zato i Crkva, premda je vidljiva institucija (društvo) pa se može promatrati više apstraktno, istodobno je i *živ skup*, vjerom okupljen oko Krista u Duhu Svetom. Iz tih razloga za crkvenu zajednicu (instituciju) skup, zbor (sastanak) vjernika mora biti tako reći svakodnevna stvar. Ona se tako izgrađuje i nadograđuje u otajstvenom, a i u organizacijskom smislu. To su ujedno teološki razlozi zbog kojih dinamičan pastoral mora posvećivati najveću moguću pažnju oblikovanju vjermičkih skupova.

Nakon ovih općenitih teoloških tvrdnja pokušajmo po nekoj logici razvrstati skupove u kojima se očituje život crkvene zajednice i koji su značajni za njezinu ulogu u svijetu. U tom razvrstavanju najprije valja reći da skupovi mogu biti:

– *spontani* kad ljude, da se okupe, potakne neki nesvjesni, nenamjeravani razlog (povod);

– *organizirani*, koje netko organizira u određenu svrhu, bilo da je riječ o skupovima kojima se redovno služi pojedina zajednica i koji su namijenjeni članovima dotične zajednice, bilo da je riječ o skupovima koje pojedina zajednica organizira za sve koji im se pridruže.

Ovdje nećemo govoriti o spontanim skupovima iako i oni mogu u vjerskom životu biti vrlo važni. Zaustavit ćemo se na organiziranim skupovima koje Crkva okuplja na raznim razinama. Budući da se po naravi svojega bića ona okuplja na službu riječi, euharistiju i sakramente, *liturgijski* je skup *osnovni* sastanak (zbor, skupština) za svaku crkvenu zajednicu. U praksi, s liturgijom se na ovaj ili onaj način povezuju svi crkveni skupovi, premda se organiziraju i sastanci koji su više radni nego slavljiva (npr. teološki i drugi slični sastanci crkvenih struktura). Ti sastanci, doduše, nemaju liturgijski smisao sami po sebi, ali mogu imati evangelizatorski cilj, pa su tako ipak u vezi sa službom riječi, uzeto u širem smislu. U kon-

---

2 Bono Šagi, Narod Božji kroz euharistiju ostvaruje smisao svoje povijesti, u *Duh zajedništva*, 1/1981, str. 2–7.

tekstu naše teme zanimaju nas skupovi (slavlja) koji imaju liturgijska obilježja. Crkva se mora okupljati da bi mogla uživo stjecati svijest zajedništva – da bi mogla biti zajednica osoba. S tog vidika za pastoral postaju važne razine toga crkvenog okupljanja. Zato skupove možemo razlikovati po razini crkvene strukture koja ih organizira ili vodi. Navesti ćemo *pet razina* koje nam se čine osobito važne, a moglo bi ih se nabrojiti i više.

Počnemo li od osnovice, najosnovnija je razina organiziranog crkvenog okupljanja *župa*. Župni su skupovi *redovni i izvanredni* koji mogu biti samo unutaržupni ili namijenjeni svima (npr. proštenja); *posebni*, (uz neke radosne ili tužne događaje pojedinih obitelji ili skupina, slavlja sakramenata i sl.); *opći* (slavlja blagdana). Uz župne skupove mogu se spomenuti i *međužupni* (u kojima dvije ili više župa organizira zajednički susret sa zajedničkim ciljem), ali ti se rjeđe organiziraju.

Druga je razina *biskupija*. Zanimljivo je da su biskupijski skupovi vrlo rijetki. Po svojoj su pojavnosti zato više izvanredni iako bi se, zapravo, morali smatrati redovnim izrazom života biskupije. Bilo bi naime idealno da biskupija razvija stalno okupljanje primjereno svojoj razini kako bi se na taj način potpunije njegovao duh biskupijskog zajedništva. Osjećaj crkvenog zajedništva na biskupijskoj razini inače vrlo teško dolazi do izražaja. *Međubiskupijski* skupovi (da biskupija kao mjesna Crkva ugosti drugu mjesnu Crkvu) također su velika rijetkost, a mogli bi pripomoći da se biskupija doživi kao subjekt. U novije vrijeme u našim se stranama pojavljuje *metropolijska* razina okupljanja, ali to još nije došlo do jačeg izražaja.

Treća razina je *nacionalna* koja prema današnjim okolnostima obuhvaća područje jedne države (nacije) ili područje jedne biskupske konferencije koja se po novom kanonskom pravu pojavljuje kao posebna crkvena jedinica (obuhvaća više partikularnih crkava, a ponekad više zasebnih pokrajina)³.

Četvrta razina crkvenog okupljanja jest *međunarodna*, tj. kad više biskupskih konferencija ili neko međunarodno crkveno tijelo organizira skup bilo za sav svijet, bilo za pojedine kontinente ili sl.

Peta razina je *opća*. Na toj su razini opći crkveni skupovi koji žele na poseban način izraziti cijelu sveopću Crkvu (npr. slavlje općeg koncila).

Zasebno mjesto crkvenog okupljanja (organiziranog i spontanog) predstavljaju *velika svetišta* (posebno marijanska) kao cilj hodočašćenja i hodočasničke religioznosti. U njima se organiziraju skupovi, s karakteristikama sebi svojstvenima, po spomenutim razinama (župni, međužupni, biskupijski, nacionalni itd.).

Svi skupovi, na kojoj se god razini organiziraju, mogu se razlikovati po prigodi, po sadržaju i po glavnom cilju i to: *blagdanski, obljetnički, misijski* (duhovne obnove), *evangelizatorski* (ako im je izravni cilj javno naviještanje u situaciji gdje se pretpostavlja da će sudjelovati i neevangelizirani), *u nekoj velikoj potrebi* (molitveni, pokornički – procesije i sl.).

Već smo naglasili da svi crkveni skupovi, ako se izuzmu čisto radni, na ovaj ili onaj način imaju liturgijski vid. Budući da teže za tim da okupe narod, većina njih po sebi uključuje težnju da bude *velik* skup, no ostaje relativno što je to velik

---

3 kan 447; 448; usp. 440

skup. Zavisi o razini na kojoj se okuplja. U vezi s velikim skupom možemo razlikovati: *masovni i obični*. Ako pod običnim mislimo na skup koji se organizira bez pretenzija da bude masovan, iako je sam po sebi velik, a pod masovnim na onaj koji sadrži (ili ga prati) sve što je potrebno da se postigne omasovljenje, fenomen masovnog skupa zaslužuje mnogo više pozornosti, i to ne samo s pastoralističkog, gledišta. Time bi se morao pozabaviti psiholog. S pastoralnog stanovišta masovni skup nameće problem svoje vjerske (kršćanske) autentičnosti. Psihologija masovnog skupa najveća je opasnost upravo s gledišta vjerske autentičnosti.

U razrješavanju tog problema u oblikovanju prakse okupljanja postavlja se pitanje: Što neki veliki (masovni) skup čini kršćanskim? No nije li to suviše pitanje? Nije li jasno da je skup koji organizira neka crkvena struktura samim tim kršćanski? Postoji, naime, već određena shema po kojoj se crkveni skupovi oblikuju. Najčešće je to u biti *misa* s proširenom službom riječi ili nekim obredno-molitvenim pridodatkom (sretnim ili manje sretnim, iz blaga „pučke” religioznosti ili barem s njime povezanim). Gledajući kroz tu shemu po kojoj se u praksi odvijaju, oni su u bitnom sigurno kršćanski. Obični nas skupovi ne moraju zato u pogledu kršćanskog identiteta dovesti u sumnju, ali masovni ipak postavlja nova pitanja. Ako promotrimo uz tu spomenutu shemu i sve što je isprepletano oko nekog takvog skupa, pogotovo ono što ga čini privlačnim za masu, što mu daje obilježje masovnosti, onda možemo i moramo biti kritični. Dosta često liturgijski oblik – spomenuta shema – i sama misa ostane samo gola prigoda da se doživi nešto drugo što ne mora baš uvijek imati vezu s evandeoskom autentičnošću. Na pitanje koje bi iz potrebnog opreza slijedilo: treba li crkvene skupove omasovljivati, možemo odgovoriti da je i masovan skup značajan za cjeloviti život crkvene zajednice i za njezinu ulogu u svijetu, ali uvijek uz kritičan oprez.

Berdjajev na jednom mjestu kaže da su „kolektivni pokreti masa nadahnuti vazda mitologijom, a ne naukom”⁴. Ako to primijenimo na crkvene skupove s obilježjem masovnosti, treba reći da kršćanska pučka religioznost, često pomiješana s nacionalnim i drugim „mitovima” a ponekad i s praznovjernim (magijskim) elementima, više uvjetuje masovnost nego zdrava evandeoska ponuda. Kad se na nekom skupu ili uz njega utvrdi postojanje masovnih uzbuđenja (stanovitih ekstaza), vazda se treba pitati koji su dominantni motivi (podsvjesne ideje) pokrenuli tu masu. Berdjajev s tim u vezi govori o *vođi* koji može manipulirati masom ako ima sluha za određenu „mitologiju” na koju se masa „hvata”. Podilaženje nekim podsvjesnim (prvobitnim) idejama u ljudima koje katkada izbijaju i dobivaju na cijeni može uroditi čudovišnim pokretima masa s nesagledivim posljedicama⁵.

Masovni skup ovisi, dakle, baš ukoliko je masovan, o dominantnim idejama (motivima) koje pokreću mase i o vođi (manipulatoru) mase. S tog se kuta gledanja zato moraju rasuđivati i religiozni skupovi radi vlastitog pročišćavanja. Religiozni vođe nisu sami po sebi imuni od demagoških manipulacija, pogotovo kad u narodu slabi osjećaj pripadanja organiziranim oblicima religioznosti (religija), kad

4 N. A. BERDJAJEV, *Sudbina čovjeka u suvremenom svijetu*, Zagreb, 1935, str. 55.

5 Vidi: Gustav Le Bon, *Psihologija gomila*, Zagreb, 1920, str. 36 s.

slabi osjećaj crkvenosti. Koliko se puta čuje kako crkveni (religiozni) propovjednici podilaze masi „jer se to narodu sviđa”, miješaju nacionalno s vjerskim i iznose neprovjerena „viđenja i čudesa”! Na žalost, vrlo je teško u takvim zgodama, sa stanovništa sudionika u masi, raspoznavati što je manipulacija spretnog demagoga, a što religiozna pobuda.

Kad govorimo o masovnim skupovima i mogućnosti da se oni izrode u nešto što nikako ne može biti dovedeno u vezu s Crkvom, moramo upozoriti i na *mass-medije*. Oni su uvijek u vezi s pokretima masa, obično se i nalaze uz vođu. Danas se masovni skupovi ne mogu organizirati bez angažiranja adekvatnih informacijskih sredstava. Suvremena informacijska tehnika omogućava da se iz nekog moćnog centra može utjecati na cjelokupan doživljaj i mišljenje mase i prije i poslije samog skupa. Može se čak reći da su skupovi takvi kakvima ih načine moćni *mass-mediji*. Nije toliko važno što se stvarno dogodilo koliko što se o tome govorilo i pisalo. Sam sadržaj postaje sporedan. Ako se o nečem dugo „bubnja”, ako se vješto sugerira kao masovan događaj, više nije ni važno što će zapravo biti. Dosta često i sasvim bizarni sadržaji postaju „veliki” ako se potpali masovna znatiželja. Znatiželjnike nikakvi razumski razlozi ne mogu zaustaviti, svi trče za „jakim” doživljajem, pogotovo ako se prikazuje kao čudesan.

2. NEŠTO O EVANGELIZACIJI KAO AKCIJI

Eto, nakon što smo barem donekle osvijetlili velike skupove s njihove pojavne strane, recimo nešto o evangelizaciji kao akciji u vezi s organiziranjem skupova. Nema sumnje da je ona moguća i na organiziranim skupovima, dapače ona može biti i njihov glavni cilj.

Evangelizacija kao smišljeno djelovanje i kao spontano svjedočenje stalna je dužnost Crkve kao cjeline, svake pojedine crkvene zajednice i svakog kršćanina. Sav se pastoralni rad mora promatrati i verificirati po toj osnovnoj dužnosti. Smišljena akcija naviještanja kao i stalno životno svjedočenje ne smije se ni na koji način sužavati samo na neke naslijeđene modele. Naviještati treba uvijek „u zgodno i nezgodno vrijeme” (usp. 2. Tim 4,2), na prikladan i djelotvoran način. Postoje mnogi načini, oblici i metode kojima se vijest spasenja može učiniti dostupnom svakom čovjeku kao ponuda. Danas u doba informatike te su mogućnosti doista velike.

Prvo obznanjivanje (razglašivanje) evanđelja što se čini riječju, nekim načinom saopćavanja, još uvijek nije cijelo djelo evangelizacije. Potrebno je da evanđelje zahvati čovjeka i prodre u ljudsku životnu sredinu, kao kvasac da je počne kršćanski oblikovati. Papa Pavao VI. u nagovoru o evangelizaciji kaže da „navijestiti evanđelje znači unijeti radosnu vijest u svaku ljudsku sredinu i u tom srazu samo čovječanstvo iznutra preobraziti, učiniti ga novim”⁶. Evangelizacija zato ide za tim „da istovremeno obrati osobnu i kolektivnu svijest ljudi, njihovo djelovanje, život i njihove stvarne životne sredine”⁷.

6 *Evangelii nuntiandi*, br. 18 – izd. KS, Zagreb, 1976, Dok 50, str. 17.

7 *ibidem*

Evangelizacija mora biti, dakle, najprije svjedočenje u životnoj sredini i naviještanje riječi u toj sredini. Ne samo propovijedanje u strogo tradicionalnom smislu što se izvršava na raznim skupovima! Potrebno je iznalaziti i *druge kanale* prenošenja evanđeoske poruke⁸. U predtehničkom društvu glavni je kanal prenošenja bio razgovor i javni govor u nekom spontanom ili organiziranom skupu (zboru). Danas je ponajviše u igri psihologija i tehnika brzog prenošenja vijesti i utjecanja na stavove ljudi. Imamo nov model društva koji iz klasične demokracije prelazi, kako kaže Toffler, u adhokraciju (svijet reklame) superindustrijskog društva⁹. Evangelizacija mora zato u naše doba računati i s tim sredstvima, ali ipak ni danas ne možemo mimoći naviještanje koje se odvija od osobe na osobu, od osobe na grupu i unutar same grupe i na institucionalan način. Zato je evangelizacija sveobuhvatna tek kad se odvija:

- od osobe k osobi
- u spontanim malim skupinama ljudi
- u javnim nastupima (skupovi, sastanci, zborovi)
- javnim sredstvima saopćavanja.

No ipak, mass-mediji se ni na ovaj način ne mogu reducirati samo na jedan od mogućih načina. Ta sredstva prodiru u gotovo sve načine (oblike) prenošenja neke poruke. Korisno je ovdje navesti tekst iz „Evangelii nuntiandi” br. 45: „U službi evanđelja ona su kadra protegnuti gotovo u beskraj područje na kojem se sluša Božja riječ te omogućuju da radosna vijest dopre do milijuna osoba. (...) U tim sredstvima (Crkva) nalazi uspješan oblik suvremene propovjedaonice. Zahvaljujući njima, ona je u stanju govoriti masama. Upotreba sredstava društvenog priopćavanja uza sve to za evangelizaciju predstavlja trajan izazov: evangelizacija bi preko tih sredstava morala doprijeti do ljudskih mnoštava, ali opet tako da bude kadra taknuti savjest svakog pojedinca, ući u srce svakoga kao da je on jedini, sa svime što kao pojedinac ima najosobnije te polučiti pristanak i posve osobno zalaganje.”

Sve ovo rečeno na neki se način može primijeniti i na velike nastupe evangelizatora koje obično prate mass-mediji. Negdje se možda i danas mogu organizirati masovni skupovi s evangelizacijskom svrhom (u kojem je u središtu nastup nekog evangelizatora, kao što je to činio npr. Billi Graham – u svoje je vrijeme i u nas nastupao), ali o tome nećemo ovdje govoriti. U naše je vrijeme, a posebno u našim okolnostima, sve teže plodonosno organizirati takav javni nastup – masovan evangelizatorski skup te vrste. Zato bi bolje bilo da se postojeći skupovi, što ih organiziraju pojedine crkve, u tom pravcu oblikuju. To pak, dakako, nije moguće bez smišljene povezanosti sa sredstvima masovnog saopćavanja.

Već smo rekli da se Crkva u svojim skupovima iskazuje kao zajednica, ali se ona tako i pojavljuje pred masama, također onih koji se više ne identificiraju s njome. Nastupe visokih ličnosti crkvenog života prate obično masovni skupovi. Da li se radi o uspješnom evangeliziranju (što se uistinu namjerava) još nije moguće jasno vidjeti. Golem je posao potreban da se proanalizira sve što prati takve velike

8 Vidi: J. LALOUX, *Uvod u sociologiju religije*, KS, Zagreb, 1970, str. 155–159.

9 ALVIN TOFFLER, *Šok budućnosti*, O. Keršovani, Rijeka, 1975, str. 107.

nastupe i da se to evangelizacijski vrednuje. Vrlo je važno kakva se Crkva i kakvo kršćanstvo predstavlja na tim skupovima. Da li je to nešto proročko, poruka spasenja, odgovor na intimna iščekivanja svakog pojedinca ili trijumfalističko potvrđivanje stečenih položaja?

Da li su razni veliki skupovi koje se najčešće sada organizira evangelizatorski? Razna nacionalna obljetnička slavlja, kongresi, hodočašća, marijanski skupovi ne daju se u tom pogledu svesti na isti nazivnik. Neki od njih doista gaje i razvijaju naslijeđeni i srcu prirasli tip narodne religioznosti pa i iskrenu pobožnost, ali nije sigurno da li mogu ponuditi nešto proročko prema budućnosti. Posebno možemo spomenuti hodočasničke skupove na tradicionalnim marijanskim hodočasničkim mjestima. Oni su i u svojoj masovnosti najbliže kršćanskoj autentičnosti. Na tim mjestima obično vlada jako religiozno ozračje koje pruža dubok doživljaj „svetoga” pa to može postati dobra podloga za produbljenje vjere, tim više što u našim prilikama na hodočašćima sudjeluju pretežno „pobožniji” vjernici. No da li ti skupovi naviještaju evanđelje onima koji Krista traže, pitanje je koje traži analitičan odgovor. Mi ga, dakako, ovdje ne možemo dati.

Mnogi drugi novoorganizirani skupovi, po mojem sudu, previše su izmiješani s drugom „mitologijom” koja okreće srce k drugim stvarnostima, što ne može otvoriti put k Bogu. Može se dogoditi da npr. euharistijski kongres baš kad je masovan bude najmanje euharistijski, da sve ostalo, što se masi sviđa, zasjeni samu euharistiju kao zajednički čin Božjega naroda s Kristom.

Netko je rekao: „Potrošači danas s isto toliko mara i jednako strastveno skupljaju doživljaje kao što su nekad skupljali stvari. Danas se doživljaji prodaju kao dodatak tradicionalnim uslugama.” Zato više nije po sebi jasno da su skupovi koji se organiziraju sa željom da se svide narodu uvijek i mjesto istinskog susreta s Kristom, doživljaj otajstvenog zajedništva.

3. ZAKLJUČNE TVRDNJE

Ako na kraju pokušamo sažeti ovo razmišljanje, možemo konstatirati slijedeće: Crkva treba skupove, okupljanje je sama srž njezinog djelovanja. No svi relevantni subjekti toga okupljanja moraju biti svjesni da ona okuplja u Kristovo ime i oko Krista. Svrha njezinog okupljanja ljudi jest zajedništvo koje konačan cilj ima u Bogu. Zato mora neprestano preispitivati svoje konkretne oblike i metode da bude i po sadržaju i po metodi autentična navjestiteljica Božjeg spasenja.

Crkva se mora obraćati pojedincu, zajednici, narodu i masi. U tu svrhu potrebni su joj raznovrsni skupovi i sredstva saopćavanja da dopre do ljudskog mnoštva. Sve se to uglavljuje u akciju evangelizacije koja je prva crkvena dužnost, pa se organiziranje skupova mora studijski iz tog vidika odvijati.

Nema dvojbe da su svi crkveni skupovi također prilika za navještaj evanđelja, ali da li će ta prilika biti iskorištena, ovisi o organizatoru i mass-medijima. To znači, koliko je struktura koja se pojavljuje kao nosilac organizacije svjesna, takav će biti skup.

Evo nekoliko kriterija za organiziranje skupova s evangelizatorskim ciljem. Izražavam ih u liku pitanja:

– Koga se želi okupiti – da li one koji Krista traže ili možda samo one koji traže neki „snažan“ doživljaj?

– Što je stvaran sadržaj „događanja“, ne zasjenjuje li sporedno glavno?

– Kakva „mitologija“ pokreće masu da joj ne nasjedne vođa skupa, propovjednik i slično? Samo *kršćanska* religioznost kao pokretač može biti prikladno ozračje za masovni navještaj. Kako prikupiti religiozna stremljenja i zgusnuti ih na jednom mjestu, u jednom događaju?

– Kako se skup interpretira? Interpretacija koju čine sredstva javnog saopćavanja postaje u naše vrijeme, kako smo vidjeli, presudna. Mnogi sudionici skupa teško odolijevaju masovnoj psihozi, sugestivnosti samog zbivanja u masi. Sav domet događaja shvate tek kad o njemu čitaju ili slušaju izvještaje – ili su tek tada potpuno zavedeni.

Ako na sva ta pitanja organizacijski tim uspije naći praktične odgovore, onda skup koji pokreću, sa svime što ga prati, može u evangelizacijskom smislu biti vrlo uspješan.